

JOAN PEANA
(1912 - 2007)

El professor Joan Peana nasqué a l'Alguer el 26 de novembre de l'any 1912, on ha mort el 17 de gener de 2007 a l'edat de 94 anys. De família de rel castellana, el seu llinatge és atestat en la documentació arxivística algueresa des de la primera meitat del segle XVII.

Era fill de rics pastors-pagesos terratinents que posseïen milers d'hectàrees entre Cala Llonga i els Tres Eligues, destinades al conreu de cereals i al pasturatge de diferents espècies de ramat, amb els productes que se n'extreia (pells, formatges, llet i carn). En l'antiga tradició algueresa (i en la d'altres contrades), fins a la primera meitat del segle XX, tota família benestant solia destinar un fill al sacerdoci, considerat un privilegi i un honor per algunes categories socials. L'aspirant a sacerdot havia de demostrar de posseir un dot o bé un capital d'immobles tal que li pogués garantir l'autosuficiència. La família Peana responia a aquestes característiques i, acabades les escoles secundàries inferiors, Joan Peana va entrar al Seminari Tridentí de l'Alguer, on va cursar el batxillerat. Seguí així les empremtes del seu oncle, germà de son pare, que, com ell, es deia Joan. Per tal de matisar la diferència entre els dos, el nostre destacat humanista popularment era conegut amb el diminutiu de Peanutxo, o sigui, Peana petit.

La seva trajectòria existencial va ser evidentment molt llarga, i necessitaria un biògraf més que no pas aquesta breu aportació meua, la qual, tot i això, vol donar a conèixer a grans trets l'alçària intel·lectual del catalanista alguerès.

Acabats els estudis al seminari, va seguir la carrera eclesiàstica a la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma, on va fer els estudis teològics, i, seguidament, a la Universitat Estatal de Roma, els estudis de Lletres, Filosofia i Dret. A aquesta darrera universitat va aconseguir el 1936 l'habilitació i la càtedra per a l'ensenyament al magisteri, o bé als instituts superiors, de Filosofia, Pedagogia, Psicologia, Història, Dret i Economia Política. El 15 d'agost de 1940 va ser ordenat sacerdot.

Secretari particular i cerimonier del Bisbe, Monsenyor Adolfo Ciucchini (encàrrec que va exercir durant vint-i-cinc anys), Peana fou part activa de l'històric «Retrobament» de l'Alguer (1960) de part catalana, també a raó de la seva amistat personal i col·laboració amb l'alcalde de la ciutat d'aleshores, Fidel Cilliano.

Al llarg d'aquella temporada va ser docent de filosofia i història al Liceu Clàssic de l'Alguer i, al mateix temps, va ser assistent voluntari de Filosofia del Dret a la Universitat de Sàsser. Després d'aquesta experiència es traslladà a Roma, on perfeccionà la seva preparació en filosofia, amb particular atenció a l'anàlisi del llenguatge.

Destacat activista cultural, va fundar a l'Alguer un liceu clàssic privat, precursor del que es construirà després del segon conflicte bèl·lic mundial. Al llarg d'aquells primers anys postbèl·lics treballà, per compte del Ministeri de la Instrucció Pública per a la institució de la Facultat de Magisteri a la Universitat de Sàsser.

Després de jubilar-se el 1978, va desempolsar els seus estudis filològics juvenils i començà, així, la seva nova aventura intel·lectual, el compromís amb la qual l'acompanyà fins als seus últims dies, d'intensa i dinàmica labor catalanística.

Al començament dels anys vuitanta fundà amb alguns sacerdots (Josep Sanna, Francesc Manunta i Antoni Nughes), conreadors de la llengua catalano-alguerera, l'Escola d'Alguerés Pasqual Scanu, on durant una temporada va fer cursos per a llicenciats en lletres o al magisteri, per a la formació de nous docents de la variant catalano-alguerera. Durant aquesta seva nova experiència va escriure i publicar el 1983 l'estudi: «L'Alguer, la llengua i l'escola: un projecte per al futur» (*Escola Catalana*, núm. 193-194, p. 13-16).

Foren aquells anys el brou de cultiu de la participació alguerera al *II Congrés*, al llarg dels quals l'erudició lingüística de Peana anà, a poc a poc, revelant-se. Participà, amb una relació, al Congrés de Cultura i Tradicions Populars de Barcelona, i a una taula rodona, organitzada a Girona per la Coordinadora de Llengua i Cultura Catalanes. Poc després, col·laborà en l'organització a l'Alguer de les Festes Populars de Cultura «Pompeu Fabra», en funció de la qual em va nomenar Secretari del premi: era l'octubre de 1984.

Gairebé dos anys després, el Prof. Antoni M. Badia i Margarit, com a president del *II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, li atorgava l'encàrrec de President de la Comissió Territorial de l'Alguer de la qual em va nomenar Secretari. Va ser una experiència exaltant i alhora complexa, la qual, tot i les adversitats ambientals, va ser duta a bon port.

Acabat el congrés, l'any després, vam organitzar a l'Alguer les Primeres Jornades Universitàries Catalanes, les quals, malauradament, no tingueren continuïtat.

Arran del llegat testamentari d'un mecenes ciutadà, Antonio Costanzo Deliperi, que va fer donació d'un edifici per a la creació d'una fundació on promoure l'ensenyament de la parla alguerera, Peana va crear l'Ateneu Alguerès, fundació de la qual va ser sempre el President Fundador. Dins d'aquesta entitat, amb força tenacitat, continuà impartint lliçons de lingüística i dialectologia catalana, amb l'objectiu constant de treballar per a la defensa i la salvaguarda del dialecte català de l'Alguer.

Hom sap que tenia amanit un interessant fitxer lexicogràfic i nombrosos estudis sobre l'alguerès, un dels quals, «El fenomen del rotacisme en la parla popular alguerera avui», va ser publicat dins *Estudis de lingüística i filologia oferts a Antoni M. Badia i Margarit* (vol. 2, Barcelona, 1995, p. 101-119). El mateix any, la Generalitat de Catalunya li atorgava la Creu de Sant Jordi.

Dels treballs inèdits va deixar-me'n un de molt interessant, escrit el 1989, amb el títol: «L'alguerès o el català, un dilema que no té sentit», que confio que podrà ser publicat en un pròxim número d'aquesta mateixa revista. També ha conreat la poesia en català i la música, dues facetes totalment desconegudes per la majoria.

Per acabar, un últim paràmetre de la seva vasta erudició humanística ens el dona també el seu ric fons bibliogràfic de més de cinc mil volums i el testimoniatge que vaig recollir d'alguns dels seus alumnes i col·legues del Liceu Josep Manno de l'Alguer, on tenia la càtedra d'història i filosofia. Són destacables les discussions sobre els falsos sil·logismes o bé les seves lliçons magistrals sobre Sòcrates i Kant, els seus filòsofs preferits. La seva predilecció pels dos pensadors era deguda al fet que, per a l'erudit alguerès, encarnaven la racionalitat, l'ètica i l'estètica, valors que el van acompanyar sempre.

Rafael CARIA
Institut d'Estudis Catalans